

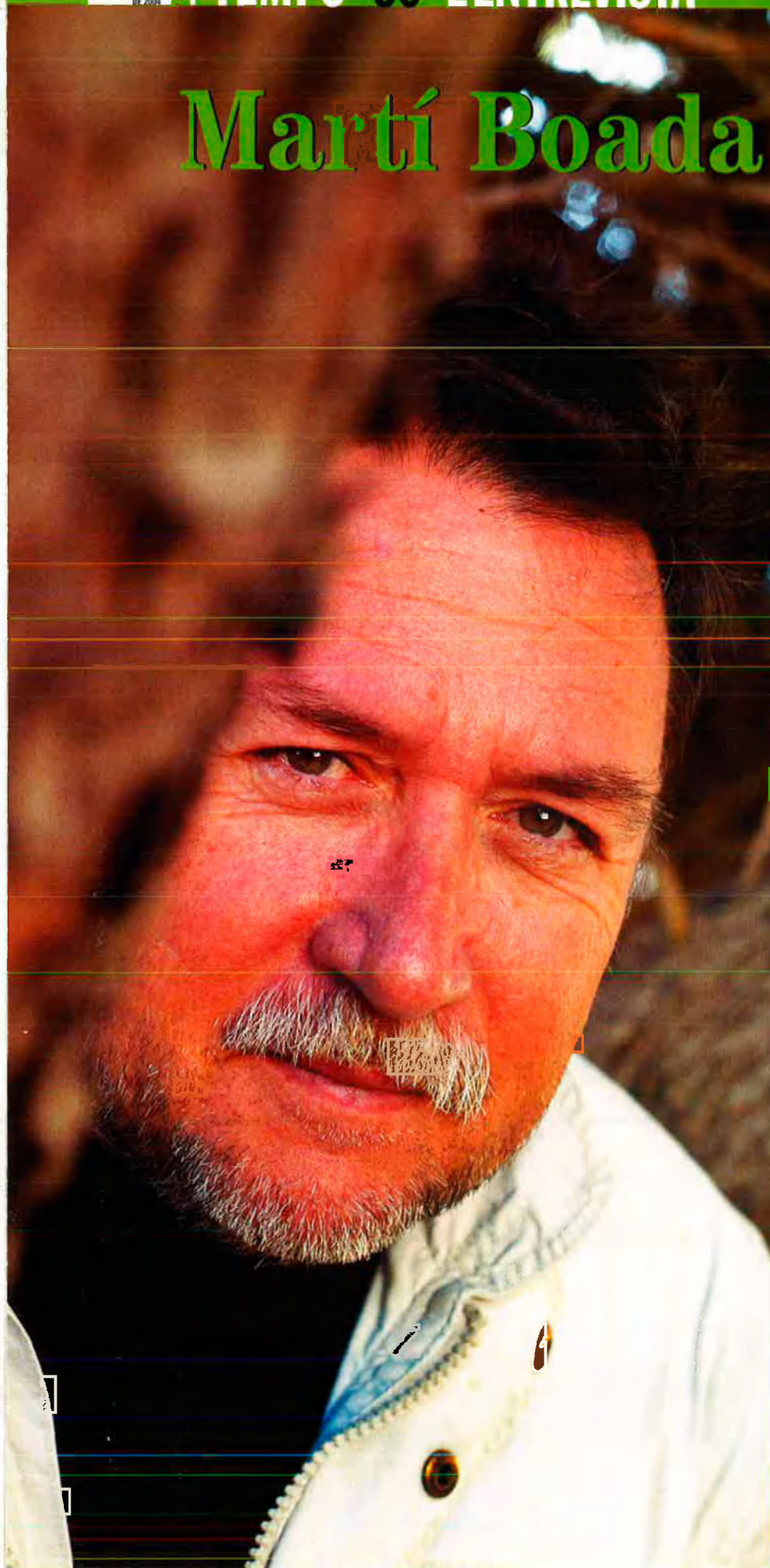
DEL 2 AL 8
DE MARÇ
DE 2004

TEMPS 56 L'ENTREVISTA

Martí Boada

**Doctor en
Ciències
Ambientals
per la
Universitat
Autònoma de
Barcelona**

**“Patim
manca
d'autoesti-
ma envers
els nostres
boscos”**

Som prou conscients que vivim en un país boscos, amb una superfície arbrada del 40% del territori?

—Hem de reconèixer que estem en un país enormement forestal, estem molt per damunt de les mitjanes habituals. A més, cal tenir en compte que any rere any el bosc va augmentant. El paisatge no està quiet, si el deixem fer, la seva expressió final és bosc. A Catalunya, abans que hi hagués la nostra espècie, tot era bosc, tret dels prats subalpins i les zones alpines d'ambients nevats. Llevat d'aquí, de la franja litoral i de les zones més verticals de cinglera, si la natura actua sola dona bosc. Tot allò que no és bosc és tot allò que hem transformat, en camps, prats, etc. Si hi ha un canvi d'ús, i abandonem l'activitat primària a camps i prats, la successió ens porta bosc. Cada any augmentem en superfície, cada camp de conreu abandonat de muntanya, en un cicle relativament curt, serà bosc.

D'altra banda, cal tenir en compte que cada ciutadà gastava, fins als anys seixanta, cinc tones brutes en forma de llenya de fusta. Això, com que s'ha substituït per metà i butà, ha influït en la dinàmica de creixement dels boscos. El problema que tenim és de manca d'informació sobre els nostres boscos. Fins i tot diria que tenim un complex de sud, de manca d'autoestima en referència al nostre bosc. La gent no envia postals amb els nostres boscos. Fins i tot a l'arbre més important, en superfície, l'anomenem pi bord. És un adjectiu pejoratiu, quan no hi ha arbres bons i dolents.

Aquestes coses em sorprenen molt. A Alemanya o als països d'Escandinàvia, o a Canadà o als EUA, els nois i noies que treballen al bosc tenen una acceptació social molt important.

—Quan es comença a manifestar aquest procés de viure d'esquena al bosc?

—He treballat a les zones forestals de Montana, als Estats Units i a la regió del riu Mosela, a Alemanya, i els qui es dediquen a agents forestals no són menystinguts. En el nostre cas, es tracta d'un fenomen de la cultura urbana postindustrial de l'àrea mediterrània. Cal tenir en compte que aquí el pensa-

ment ambiental és molt urbà, i mitifica l'arbre de forma equívoca. L'arbre esdevé una cosa intocable. Fins i tot pots mobilitzar tota una escola perquè un arbre no es talli, mentre que no es fa el mateix per l'aixecament d'una incineradora o l'obertura d'un pas per al TGV. És una cosa sensiblera, molt curiosa. Una vegada, mentre estava fent educació ambiental al Montseny, em vaig trobar un grup d'escolars que, en passar pel bosc i ensopegar amb la colla de llenyataires, la mestra, amb tota la bona fe del món, va fer aturar aquests nens i nenes, de set o vuit anys, i els va fer cridar "Assassins!! Assassins!!" Desproporcionat, si tenim en compte com criem alguns animals a les granges. El mite de la intocabilitat és un mite maçònic, exagerat, que l'hem traslladat aquí del National Geographic.

Els nostres paisatges són sempre el resultat d'unes formes d'apropiació, que en podríem dir sostenibles, amb

episodis més agressius que altres. Aquesta visió mitificadora és la d'un hedonisme urbà, allunyat del sector primari, és totalment epidèrmic. Els boscos, si estan en estat ruïnós és per menysteniment, manca d'autoestima, que vol dir intervenció.

En una conferència que vaig fer a Vilanova de Sau (Osona), amb motiu d'un pla d'espai d'interès natural (PEIN) que s'havia de posar en marxa, un senyor, cap de colla forestal, em va arribar a confessar que la seva filla de nou anys li havia girat la cara perquè en el seu llibre de socials, en el capítol que tractava els temes ambientals, posava com a segon gran problema la tala de boscos, després de la contaminació química. El segon problema era el seu pare. Es criminalitza la tasca forestal fins aquest punt.

Jo vinc de carboners i bosquerols, i d'aquí la part més important de la meua formació ambiental, i aquesta cosa em va exasperar.

El sud que puja cap al nord

—Com afecta el canvi climàtic el bosc?

—S'està produint un procés de mediterraneïtzació. L'alzinar va pujant i tendeix a desplaçar la fageda, i la fageda tendeix a ocupar els paisatges de més amunt. Es pot dir que el sud va pujant cap al nord. L'increment d'1,2 graus en cinquanta anys està produint aquest canvi a la Catalunya humida, encara molt poc aparent.

—L'expansió del bosc, quins canvis implica en la fauna i la flora?

—L'expansió del bosc fa perdre mosaicitat, en sistemes intermedis que eren molt rics en biodiversitat, com sistemes de pastura, les bardisses, els sistemes de conreu de secà i regadiu. Els professors Peñuelas i Stefanescu, en relació al canvi climàtic, han demostrat que hi ha un canvi de fenologia, que hi ha uns ocells que es van sedentaritzant i ja no migren, com la puput, i altres el que fan és avançar molt la seva arribada, com és el cas del falciot.

Dins d'una visió de canvi global, cal tenir en compte que els boscos han canviat en el moment que hem canviat el nostre model de combustible, que hem passat del carbó als hidrocarburs. Hi ha una interrelació. El canvi global ens fa veure com els canvis d'ús, el passar d'una economia primària a una de terciària, que una comarca abandoni la pagesia, les pastures i l'explotació forestal, fan que hi hagi una resposta immediata en els ecosistemes. Hi ha una interacció contínua del vector social i del vector ecològic.

Des del punt de vista social, el més important és estar ben informat. Tenir un coneixement molt més ben ajustat del medi. Ja ho va estudiar molt bé en Margalef en el seu temps. Va concloure que el gran drama dels nostres sistemes naturals és que no segueixen els ritmes electorals, en referència a la visió de curtes mires que tenen les administracions responsables.

JORDI PLAT

—Què caracteritza el bosc català?

—Conté el paisatge forestal de pràcticament tota l'Europa occidental. Té elements de l'Europa més nòrdica, un 5%. Un 20% són boscos eurosiberians, que són els que trobem a la Catalunya Vella: rouredes, fagedes, bedollars. La resta serien paisatges forestals mediterranis, que es caracteritzen perquè no tenen estacionalitat. De vegades, també s'utilitza malament el concepte de quatre estacions, sobretot en l'àmbit escolar. Majoritàriament, els nostres boscos, al llarg de l'any són del mateix color. Si Vivaldi hagués fet *Les Quatre Estacions* a Mollet del Vallès les hagués vistes més monòtones, però no per això menys interessants. Aquesta uniformitat estacional determina que la fauna sigui sedentària: a l'interior de l'alzueda, o d'una pineda atapeïda

les condicions lumíniques i tèrmiques no varien, com passa als boscos centre-europeus. Els nostres arbres mediterranis de fulla plana són escleròfils, és una adaptació que fa que les fulles siguin dures, plenes de cera per evitar justament la pèrdua d'aigua en les èpoques de més estiatge, els mesos de juliol i agost. L'arbre perd la fulla cada quatre anys, i no s'arriba a despullar mai del tot.

—Què ens queda de la cultura forestal?

—Hem estat una cultura molt forestal, hem viscut del bosc durant segles. Ens hem escalfat amb les energies del bosc i n'hem obtingut molts recursos. S'hi ha pasturat, als alzinars, amb una gran quantitat de glans, que els ramats baixaven a menjar en el moment de la caiguda, a partir de setembre-octubre. Però no voldria donar

una imatge nostàlgica, ara els boscos tenen una funció més ecològica que productiva. Tanmateix, això no justifica que estiguin abandonats com ho estan.

—Aquest seria, doncs, el nou paper del bosc, la funció ecològica.

—Sí, però això no ens ha de fer defugir la possibilitat de fer una explotació forestal. Els plans de gestió i els sistemes de certificació forestal garanteixen que es pot fer l'explotació en condicions de sostenibilitat, que no se'n tallen més del que admet la seva capacitat de recàrrega. Si una fageda produeix 8 o 10 tones de fusta l'any, cal explotar-ne només l'excedent.

—Quin ha de ser el model per fer rendible l'economia del bosc?

—Entre el col·lectiu dels propietaris forestals n'hi ha de tot, uns que ho fan

“Els plans de gestió i els sistemes de certificació forestal garanteixen que es pot fer l'exploració en condicions de sostenibilitat, que no se'n tallen més del que admet la capacitat de recàrrega del bosc”

bé i altres malament. Potser tenen un problema d'infortuni semàntic. Això de “propietari” no ho fa servir cap altre col·lectiu empresari. Ens trobem amb un problema d'enfonsament real del sector, i en aquests moments només hi ha tres o quatre espècies rendibles. La fusta de pi ve de Rússia, i és molt més barata que la que es faria tallar aquí. És un sector que no s'ha renovat gairebé. I ha estat desatès per l'administració. El que no pot ser és no intervenir en el bosc. Si no s'hi intervé, anem cap a un procés de ruïna. Si el que fem amb els boscos ho féssim amb el patrimoni arquitectònic, acabaria en ruïnes, i de ben segur que provocaria una reacció social. Cal una gestió del paisatge.

—Hi hem intervingut, però erròniament, amb la construcció de cases.

—S'especula amb el sòl forestal i es tem omplint els nostres boscos mediterranis d'urbanitzacions. Això no s'ha de permetre. Quan es produeix un foc forestal, no es produeix una pertorbació ecològica, perquè de fet el foc ja forma part del metabolisme del sistema forestal mediterrani. Es produeix un problema social molt notori. L'estiu passat vam veure que 15.000 persones de la zona de Sant Llorenç Savall i Gullifa van haver de ser traslladades. Si això s'hagués produït per una fuga química, l'esverament social hagués estat considerable. És un disbarat tenir cases dins d'un bosc mediterrani, amb pins que tenen una capacitat d'encendre's tremenda. Això és una terrible anomalia.

Jordi Garriga

Bio grafia

Martí Boada i Juncà, nascut a Sant Celoni l'any 1949, és doctor en Ciències Ambientals per la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i llicenciat en geografia, també a la UAB. És professor de Geografia a l'Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals de la UAB. És membre de diverses associacions conservacionistes i autor d'una quarantena de llibres. Entre les seves últimes publicacions hi ha “El planeta, nuestro cuerpo” i “Boscos de Catalunya. Història i actualitat del món forestal”.